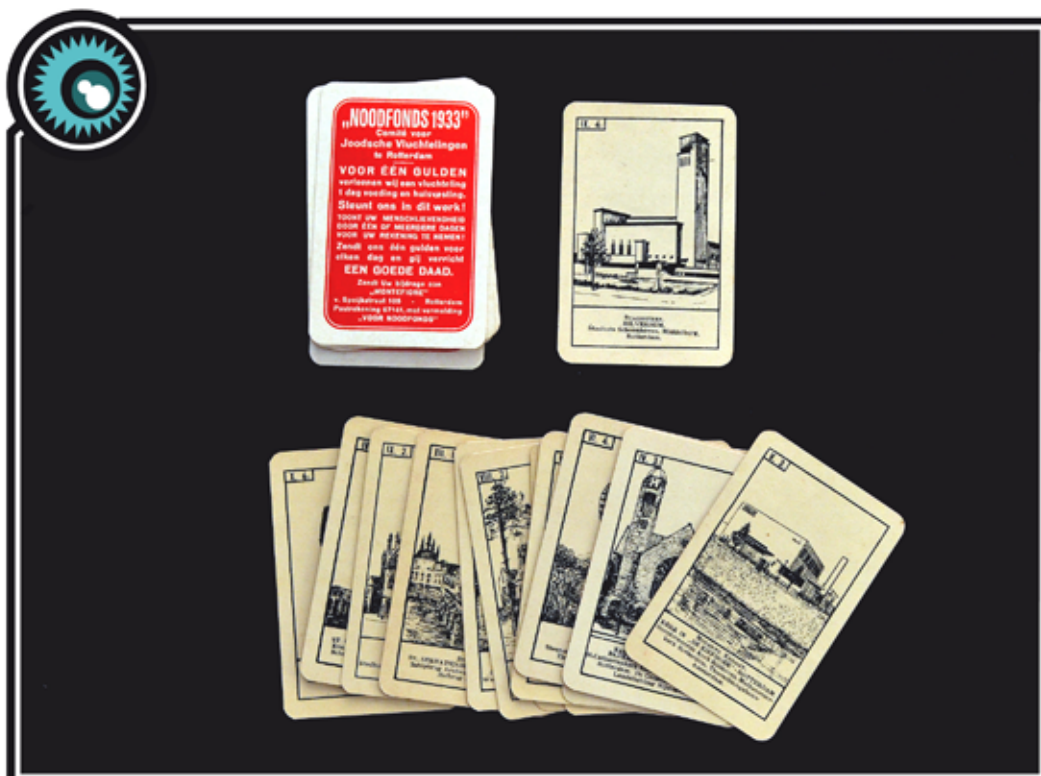

WAT KOST EEN VLUCHTELING? Museum van de Speelkaart

Vanaf de machtsovername door Hitler in 1933 was het voor vele Duitse joden duidelijk dat ze elders een onderkomen moesten zoeken. Nederland was dichtbij maar de Nederlandse overheid volgde een strikt beleid: alleen wie geldige papieren had en voldoende geld mocht binnen. Bovendien zag Nederland zich als een doorgangland, slechts een klein deel kon blijven, de rest werd geacht elders een definitieve bestemming te zoeken. Tenslotte wilde de overheid de kosten van opvang niet zelf dragen. Het waren de Nederlandse Joden zelf die in actie kwamen, met in 1933 de oprichting van het Comité voor Joodse Vluchtelingen. Dit CJV bemiddelde bij visa en vergunningen en bood praktische hulp bij opvang en onderdak.

De nood was groot, tussen 1933 en 1937 staken 35.000 Duitse Joden de Nederlandse grens over. Bovendien verstremde Nederland het toelatingsbeleid, uit vrees om overspoeld te worden en om het machtige buurland niet voor het hoofd te stoten. Vanaf 1934 mochten vluchtelingen bijvoorbeeld niet langer een beroep uitoefenen, waardoor ze volledig op hulp van anderen waren aangewezen.

Om de nodige middelen te verzamelen, publiceerde het CJV een kwartetspel. Het kwartet in zwart-wit was aan Nederland gewijd en toonde kastelen, kerken, molens, bruggen en klederdrachten. Ook stadhuizen waren vertegenwoordigd, met het nagelnieuwe raadhuis van Hilversum, gebouwd in 1928-1931 naar een ontwerp van W.M. Dudok, als opvallende aanwezig. Het kwartet werd door het reclamebureau *Papier Industrie* in Den Haag verspreid en door de firma A. van Genechten (Turnhout) gedrukt. We kennen er twee commerciële edities van, voor Esders' Kleding (Rotterdam) en GR Union (bruinkolen en briketten). Wie het kwartet tekende, weten we niet.

Het "Noodfonds 1933" van het CJV zette op de rugkant van de kaarten een opvallende tekst: voor één gulden kon een vluchteling één dag gevoed en gehuisvest worden. Één gulden uit 1933 komt in koopkracht vandaag overeen met 9,21 euro (volgens de gegevens van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam). De actie liep via de vereniging Montefiore, een hulporganisatie die al sedert 1883 Joodse vluchtelingen in Rotterdam opving.

Wat het kwartet opleverde, is onbekend. Maar de rest van de geschiedenis kennen we. In 1941 ontbonden de Duitsers het CJV, op 29 september 1943 deporteerden ze de overgebleven medewerkers naar Westerbork.

Tekst: Filip Cremers

Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Gegevens:

- "Noodfonds 1933", kwartetspel uitgegeven door het Comité voor Joodsche Vluchtelingen, Rotterdam, 1933
- Druk: A. van Genechten, Turnhout, chromolithografie, 60 x 91 mm, 48 kaarten

Inventaris:

- Museum van de Speelkaart: AVG 165
Druivenstraat 18, 2300 Turnhout
www.speelkaartenmuseum.be

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, klikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis, Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Eric Vos, Boomstraat 6, B-2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

